

Matuska Márton*

Hódítási étvágy és vérengzés

*Tito jugoszláviai magyar harci egységet hozott létre Magyarországon
1944 utolsó napján*

A volt Jugoszlávia területén általában még napjainkban is felszabadulásnak nevezik azt a folyamatot, amellyel a győztes kommunisták vették birtokba a területet a legyőzött náciaktól. Annak ellenére van ez így, hogy egymás után jelennek meg vaskos dokumentumkötetek, amelyek kétségbevonhatatlanul bizonyítják, hogy a nagy délszláv államban élő minden nép kisebb-nagyobb mértékben iszonyatos vérvesztéssel szenvedett éppen a felszabadulásnak nevezett időszakban. Az áldozatok legnagyobb tömegei azonban nem a németek, olaszok, vagy éppenséggel a magyarok elleni fegyveres leszámolásokban estek el, hanem a délszláv népek közötti leszámolásokban, s az e népek belső harcaiban, a polgárháborúban. E miatt tehát valójában a szerbek és más délszláv népek óriási tömegei felemás helyzetbe kerültek, mert megszabadultak ugyan a külső ellenségeiktől, de nyakukba szakadtak és erőszakot vettek rajtuk a belsők. Ilyen formán maga a szerb nép sem ünnepelte egységesen a felszabadulást. Már a háború kezdetétől fogva is hasonló volt a helyzet. Jórészt Tito körmönfont politikai ravaszsággal szította és szervezte az ellentétet az egymással egyébként is rossz viszonyban álló délszláv népek között, s ennek következtében egyik nép irtotta a másikat. Ellentétek azonban egy-egy délszláv nemzetben belül is voltak, legnagyobbak éppen a szerbek között – gondoljunk a csetnik-partizán (kommunista) ellentétekre, amelyek végül odáig fajultak, hogy mindkét tábor a másik kiirtásáért harcolt. Olyan polgárháború volt ez a szerb nemzetben belül, amelyet a történészek a második világháború után inkább csak a partizánok/kommunisták szemszögéből szemléltek, s ez az oka annak, hogy tilos volt polgárháborúként bemutatni ezeket a harcokat.

Az ország területén élő németek, magyarok, olaszok, albánok és más – nemszláv – kisebbségek azonban a partizán csapatok megérkezésétől kezdődően a saját bőrükön tapasztalhatták, hogy számukra ez az esemény egyértelműen csak egy újabb leigázás. Felettük a délszláv népek egy – a kommunista partizánokat támogató – része győzedelmeske-

---

* *Matuska Márton, nyugalmazott újságíró, Magyar Szó, publicista, Újvidék*

dett, amely mindannyiuk feletti diktátori helyzetbe jutott. E kisebbségek között, amikor a legfelsőbb vezetők körében szóba kerültek a nemszláv népeket ért vérengzések – azzal vigasztalták, hogy „majd láttátok volna csak, hogy mit kaptok a csetnikektől, ha ők győznek!”

A teljes délszláv népesség nagy többsége azonban nem sejtette, hogy rövid idő elteltével már egyaránt ellenségnek fogják tekinteni közülük is mindazokat, akik nem voltak elég határozottan kommunistapártiak, de ők már a későbbi időkben nem hazaárulás, háborús bűnösség, népellenesség bélyegét kapják majd a homlokukra, hanem az osztályellenességét. E népek egy része is már kezdettől fogva szintén tisztában volt azzal, mi vár rájuk: egypártrendszer – proletárdiktatúra –, a magántulajdon megszűnése, vallásüldözés.¹ A kommunizmusnak (bolszevizmusnak) tehát elképesztően és dominánsan rossz híre volt az egyházak között. Sőt, mivel kommunista rendszerű állam előbb létezett, mint a fasiszta vagy nemzetiszocialista, az első rossz híre megelőzte az utóbbiakét. A kommunista ideológia Marx és Engels általi megfogalmazása óta magában foglalta, hogy ezt a társadalmi rendszert diktatúrával kell létrehozni, mert másként nem is lehet. A Jugoszláviában élő szláv néptömeg egy másik nagy része nem volt tisztában azzal, hogy a hatalomra törő pártnak szüksége van szláv fajgyűlölőkre is, elsősorban azért, hogy minél több ember álljon rendelkezésére a terror első, döntő fázisában, amit úgy is meg lehet fogalmazni, hogy elegendő számú hóhér kellett, akikkel el lehet végeztetni az eleve tervbe vett tömegirtást. Ilyen feladat elvégzésére természetesen a kisebbségek soraiból is verbuváltak megfelelő személyeket. A kommunisták az egész világon a proletárdiktatúrát kezdettől

---

¹ A csetnikek és a kommunisták ellentétei a szerb társadalmat ketté szakították. Az előbbieket a szerb tömegek többsége támogatta, köztük az egész Ortodox Szerb Egyház hívősege. Tekintetbe véve a krisztushívő egyházak általános kommunistaelenességét, ez eléggé természetes, hiszen a csetnikmozgalom is az volt. A csetnikség és a szerb egyház összefonódásának súlyos következményei lettek az egész szerb népre nézve. A kommunisták istentagadásának hirdetése miatt azonban minden egyház tisztában volt azzal, hogy Titótól és az őt követőktől jót nem várhatnak. Így az óriási többségében istenhívő szerb tömegek sem, aminek tömör összefoglalója olvasható abban a levélben, amelyet Gavriło pátriárka küldött 1949 március 16-án Josip Broz marsallnak címezve, a Szerb Pravoszláv Egyház Szent Püspöki Zsinata nevében. A levél teljes szövege megtalálható egy összefoglaló jellegű könyvben. (Lásd: Jerej Velibor V. Džomić Stradanje Srbske pravoslavne crkve od komunista, Svetigora kiadása, Cetinje, 2003. Harmadik kötet, 360-374. oldal.)

fogva használandó módszernek tekintették, fennen hirdették, hogy élni akarnak vele. „Rontva előre, előre!” – énekelték a felajzott tömegek.

Mindezek fölött az igen kedvező, szinte korlátlan intézkedési pozícióba került délszláv kommunisták vezéreinek uralkodási vágya nem korlátozódott csupán az országhatárokon belüli területekre, hanem kiterjedt a környező országok mindegyikére is.

Tito a magyar területekre is szemet vetett, meg akarván szerezni a Pécs környéki szénbányákat és Baja városát a környékével.² Valójában meg akarta ismételni az első világháború után lejátszódott területszerzési kísérletet. 1944 végén Baján az ottani szlávok meg is alakították a saját népfelzabardító bizottságukat. Azonos elnevezésű hatalmi szervek – az eredetiben: Narodnooslobodilački odbor-ok – jöttek létre az egész Jugoszlávia területén.³

Sokatmondó az a tény is, hogy a Délvidéken a magyarok által sokat emlegetett Petőfi brigád – a délvidéki magyarokból halálos fenyegetésekkel összeverbuvált partizán dandár – Magyarország területén, az

---

² A néhai Vörös László, aki az első világháború után Pécssett létrehozott szláv köztársaság összeomlásakor menekült az SHS államba, Újvidékre, a szerzőnek adott interjújában elmondta, hogy őt Tito megbízásából Debrecenbe küldték az ideiglenes magyar kormányhoz, hogy a pécsi szénbányákból szenet szerezzen Tito frissen alakuló országának.

³ Mint tudjuk, Baja és környéke egyszer már volt szerb megszállás alatt: 1918 november derekától 1921. augusztus 21-éig. Mind a megszállás kezdete, mind pedig annak vége egy-egy közleményhez köthető. A szerb megszállás előtti napokban Linder Béla, Károlyi Mihály hadügyminisztere, sürgönyöz Bajára, s ennek tartalmát kihirdették a városban, miszerint „Ha idegen csapatok lépnének a város területére”, barátságosan kell fogadni őket, pedig ekkor a városban harcképes, erős magyar egységek voltak elszállásolva. A megszállás végét meg az a hirdetmény jelentette, amelyet bádoki Soós Károly m.k. altábornagy tétetett közhírré, s amely így kezdődik: „A felszabaduló területek népéhez! Magyarország kormányzója, a magyar nemzeti hadsereg hadura, Horthy Miklós Öfőméltósága és a magyar királyi kormány nevében a magyar nemzeti hadsereg csapatai újra kitűzik a nemzeti zászlót e részeken...” Csoda-e, ha Szerbiában a kormányzót a mai napig első számú háborús bűnösként tartják számon? Bajának és környékének szerb megszállása alatt többek között a helybeli dr. Karagics Lajosnak kulcs szerepe volt a városban. Belgrádból instruálták. Bővebben lásd: Dr. Knézy Lehel, Baja a forradalom és a szerb megszállás alatt (1918–1921). Kiadta a Bajai Corvin-Könyvnyomda és Újságkiadó-Üzem, é.n. (1940). Ide tartozik az alábbi is: Kovács József, az újvidéki rádió nyugalmazott újságírója közölte, hogy 1941 és 1944 között két tanéven át vele járt a zombori gimnáziumba egy garai illetőségű Babics Alajos, szláv néven Alojzije Babić, aki aztán 1945-ben egy, a falubeliékből összeállt küldöttséggel elutazott Belgrádba, a marsalli hivatalba, és ott Titónak címezve átadott egy levelet, amelyben azt kérték tőle, hogy Garát csatolják Jugoszláviához.

akkor még önálló településként létező Kiscsányban alakult meg 1944 utolsó napján. A falu időközben egybeolvadt a szomszédos Oszróval, s azóta Csányoszró az egységes helységnév. Tito nem kért engedélyt az akkor már működő ideiglenes magyar kormánytól, hogy mintegy tíz kilométerre a jugoszláv–magyar határtól, Magyarország területén létrehozza saját hadseregének dandárnyi alakulatát. Zászlóaljnyi magyar partizán egység alakult már 1943-ban Szlavónia területén. A brigád leendő harcosait 1944 november-decemberében irányították Zomborba, és ott már december derekán készen állt minden a formális megszervezésre.

A nem beavatottak – közéjük sorolható az akkoriban igen befolyásos Herceg János írónk is – nem is értették, miért halogatódott az egység hivatalos megalakítása december 31-éig, s színhelyül miért magyar területet szemeltek ki.⁴ Megalakítása heteiben Magyarországnak az a része még alig volt elérhető a Vörös Hadsereg és a titói jugoszláv fegyveresek számára, de számukra a jugoszláv terület – például a Dráva-szög és Szlavónia – sem volt még akkor megközelíthető. Ennek a jugoszláviai magyarokból magyarországi területen létrehozott fegyveres egységnek a léte Tito számára nem csekély súllyal esett volna majd latba a magyar területek iránti igény bejelentésekor, a közelgő béketárgyalások során. Tito az olaszországi Trieszt és az ausztriai Klagenfurt esetében is hivatkozott arra, hogy azt az ő hadserege szabadította föl.

A nemzeti egyenrangúságról szó sem esett

A Délvidéken a háború alatt zajló partizán tevékenységet a Jugoszláv Kommunista Párt vajdasági bizottsága irányította közvetlenül, természetesen a lényegi kérdések tekintetében megkerülhetetlen volt a fölülről jövő utasítás mérlegelés nélküli és föltétlen elfogadása. Az akkori vajdasági kommunista vezetők nem tudtak például arról, hogy 1944 ok-

---

⁴ Sóti Pál volt már abban az időben is a hatalmi csúcshoz legközelebb álló jugoszláviai magyar politikus. Vékás János 1987–88-ban interjú készített vele az Újvidéki Rádió-nak, s kérdezte a brigádalakítás körülményeiről. Őt ugyanis Zomborba irányították, szemlét tartott a felsorakozott – közlése szerint részint mezítlábas – „önkéntesek” fölött. A megalakítás lényegi mozzanatairól azonban közlése szerint semmit sem tudott. „Nekem fogalmam sem volt arról, hogy jönnek majd Topolyáról (...) Fogalmam sincs, hogy toborzódott össze ez a körülbelül 300 főnyi, főleg topolyai, moravicai és csantavéri csoport.” (In: Vékás János, *Utak, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2010, 263. o.*)

tóber 17-én rendeletet akar kibocsátani katonai igazgatás bevezetéséről a bánsági, bácskai és baranyai (drávaszögi) területeken. Amikor azonban – Versecre hívván őket ott – tudomásukra jutott e szándék, ellentmondás nélkül elfogadták.

A vajdasági kommunisták egyik legfőbb tömegtájékoztatói eszköze abban az időben a Slobodna Vojvodina című lap volt, amely 1944 folyamán még meglehetősen rendszertelenül jelent meg, kezdetben illegálisan, akkor még azt sem tüntették föl, hol készül. A partizánok előrenyomulásával lassan napilappá vált, és karácsonyra magyar kiadása is lett Szabad Vajdaság címen, ez a mai Magyar Szó elődje.⁵ A szerb lap októberben már Petrográdon (Nagybecskerek, Zrenjanin) jelent meg, nem sokkal később pedig Újvidéken.

Milyen volt a vajdasági vezetés nemzetiségi politikája? A Slobodna Vojvodina írásai az alábbiakat mutatják.

Természetesen mindenben követte a felsőbb utasításokat, amely a népek testvériségéről és egyenrangúságáról szólt általánosságban. Nézzük azonban a konkrét írások tartalmát.

Elöljáróban érdemes leszögezni, hogy a lapban majdnem egyforma arányban használták a szerb cirill és a horvát latin betűket. Ismeretes, hogy sokáig Szerémségben készült az újság, hiszen ott voltak olyan területek, amelyeket Tito partizánjai ellenőriztek, márpedig ott a lakosság között majdnem azonos arányban voltak szerbek és horvátok.

Az október 12-én megjelent számban közli a lap, hogy Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága kinevezte a Megszállók Háborús Bűncselekményei Feltárásának Bizottságát, s közzétette azt is, milyen elvek szerint kell működnie. Civilizációs szokásokra és az emberi lelkiismeretre hivatkozik, csupa erkölcsi elveken álló normákra, amelyek – mint a ma már hivatalosan is föltárt gyakorlatból tudjuk – az ég adta világon semmit sem számítottak a kivégzendők és megbélyegzendők későbbi minősítésekor, mint ahogyan írott szabályokat is kedvük szerint hágtak át a kivitelezők.⁶ Azt is megfogalmazzák, hogyan kell gyűjteni az adatokat. Az utasítás szerint mindenki köteles jelenteni mindent, amiről úgy

---

⁵ A titói taktika ékes példája, hogy 1944 karácsonyára magyar napilapot adat ki, két év múlva pedig bebörtönözteti Alojzije Stepinac bíboros érseket, a jugoszláviai katolikus egyház főpapját, másik két év elteltével pedig Kek Zsigmondot, a magyar napilap alapító főszerkesztőjét, volt református lelkészt is.

⁶ Tito felrótta a jugoszláv igazságügyi szerveknek, hogy ragaszkodnak az írott törvényekhez – olvasható Pero Simić: Tito, fenomen 20. veka című életrajzi könyvben. (Službeni glasnik kiadása, Belgrád, 2012, 470. o.)

véli, hogy a háborús bűnök kategóriájába tartozik, s aki ezt elmulasztja, az maga is cinkossá, háborús bűnössé válik. Ilyen biztatásokkal felajzották, hiszterizálták a bosszúszomjas tömegek aljas szenvedélyeit, ezrek és ezrek váltak szomszédjaik besúgóivá, s ennek következtében tyúkperes vagy kitalált vétkek miatt mészároltak le ártatlan polgárokat, de nemzeti hősokeket is.⁷

Az október 28-ai szám második oldalán Erősítsük népünk egységét cím alatt közli a Dnevnik Jovan Veselinov Žarkónak egy, az akkor alakult Egységes Népfelszabadító Frontról mondott beszédét. Ez a szervezet afféle minden becsületes polgár egybefogására szolgáló tömegszervezet volt a propaganda szerint. A cikkben a szónok kifejti, kiknek az egységéről is van szó: „a szerb, a horvát, a szlovén, a macedón és a montenegrói nép legjobb fiai”-ról. Hogy félreértés ne essék, beszéde további részében még így nyomatékosít: „*Szabadságszerető Vajdaságunk minden szláv népe egyesüljön a Frontban.*”

Valamiféle diverziót követett volna el Vajdaság első számú kommunista vezetője? Megfeledkezett az itt élő kisebbségekről? Nem, nem! A harmadik oldalon olvasható a Népfölszabadító Hadsereg és a Partizán Osztagok Vajdasági Főparancsnokságának egy felhívása e cím alatt: „Vajdaság szláv népeihez.” A többiekhez nem is volt szava a fegyveres erők e vajdasági irányító szervének.

November 19-én már Újvidéken jegyzik a lapot, s az beszámol a néhány nappal korábban Belgrádban lezajlott *Szerbia Antifasiszta Népfelszabadító Közgyűléséről*, amelyen tartományunkat nyolc tagú küldöttség képviselte. Nem volt közöttük magyar nemzetiségű. Ott is Veselinov, a párt tartományi vezére tartott beszédet Vajdaság népei nevében. Többek között ezt mondta „*a vajdasági küldöttség és a Vajdaság szláv népeinek nevében*”: „*Szláv népünk, különösen Vajdaság szerb népsége, amely szorosán kapcsolódik a Száva és a Duna ezen [Nota bene: a beszéd Belgrádban hangzik el. - M.M.] oldalán élő testvéreikhez azt kíván-*

---

⁷ Kabolban például 1942 januárjában nem volt razzia, annak ellenére, hogy a faluba kiszállt Újvidékről egy különítmény, hogy kivégezzen 200 helyi szerb polgárt. Három ottani magyar személy – név szerint Dunafalvy Lajos csendőrparancsnok, Molnár Andor és Horváth Mihály községi bírók – életük kockáztatásával megakadályozták a vérengzést. Dunafalvyt a magyar hatóságok hamarosan áthelyezték a faluból, a másik kettő megérte a titói fölszabadulást. Mindkettőjüket likvidálták annak ellenére, hogy a falu mindent megtett megmentésükre.

ja, hogy minél jobb viszonyban álljon szerbiai testvéreivel, a demokratikus és szabad Szerbiával.” Kisebbségekről itt sincs szó.

Gyűlések és konferenciák. Nagy népgyűlés Újvidéken cím alatt számol be a lap az Újvidéken, a városháza előtti téren a délszlávok felszabadulása lázas örömeiben október 27-én tartott népgyűlésről. Ez volt tehát a várost irányító új hatalom által szervezett első tömeggyűlés, hiszen a fegyveres partizán csapatok előtte vonultak be. Két szónokról tesz említést a cikk, Jovan Popovićot, az AVNOJ ülésének vajdasági küldöt-tét nevezi meg és Nikola Petrovićot, aki meg az AVNOJ elnökségének lett tagja, tehát országos funkciója volt, miniszternek is mondhatnánk. Természetesen mindketten Vajdaság csúcsvezetéséhez tartoztak. Az AVNOJ, mint ismeretes, valójában az új államot létrehozó hivatalos testület volt, és az alkotmányozó nemzetgyűlés megalakításáig betöltötte mind a parlament, mind pedig valami irányító testület szerepét, elnöksége pedig államfőit-minisztertanácsit. A cikkből nem derül ki, melyik szónoktól idézik az alábbiakat: „Nagy lelkesedéssel köszöntötték Újvidék városát, amely Vajdaságnak nem csupán kulturális, hanem politikai központja is lesz. Ebben a városban éltek és harcoltak a szerb nép, és minden délszláv nép jövőjéért Svetozar Miletić és Jovan Jovanović Zmaj, s ez a város most újjáéledt szerb szabadságszerető lelkében. A szónokok kifejtették, hogyan viszonyul népünk a vérengző megszálló szörnyű bűntetteihez, s különösen hogyan a köztünk élő idegen elemekhez. A magyarokhoz és a németekhez.”

A magyarság iránt már valamivel árnyaltabb, enyhébb viszonyulást fogalmaz meg a lap a november 25-ei számában megjelent *Tudjunk kiegyenlíteni és tudjunk megkülönböztetni* című írásban. Ugyancsak árnyaltabbat – sötétet, fájgyűlölőt a németekről szólván. Az akkori értékrend szerint ma nyugodtan fasiszta hozzáállásnak mondhatjuk. „A németeknek a mi Vajdaságunkban soha többé nem lehet semmilyen joguk. A bácskai magyar nemzeti kisebbség sok szörnyű bűnért felelős (...) De a magyar kisebbség egészében nem vett részt ezekben a bűncselekményekben.” Majd a továbbiakban mégis így folytatja: „Az autonóm Vajdaság közös, boldog háza a szláv nemzeteknek és azon nem szláv nemzetiségeknek, amelyek nem ártottak a mi népünknek.”⁸

---

⁸ A magyarok délvidéki helyzetéről sokatmondó cikk jelent meg 1945. január 14-én a Szabad Vajdaságban, egy zentai tudósításban, amely arról szól, hogy a város magyarsága levelet írt Titónak, s a levélben többek között ez olvasható: „Nekünk magyaroknak ki kell érdemelniük azt a bizalmat, amelyben a demokratikus, föderatív Jugoszlávia többi népei részesítettek bennünket.”

Jugoszláv „fölszabadítók” Szegeden is

A december 5-ei számnak a hetedik oldalán megjelent egyik cikkből tudjuk, hogy a háborús bűnök kivizsgálásával foglalkozó bizottság elnöke Petar Mijačević volt, titkára pedig Stevan Vasić. A bizottság közleményben hozza a nyilvánosság tudomására, hogy megbízottai házról házra fognak járni, és mindenkit kikérdeznek, tudnak-e valami háborús cselekményről és bűnösről. Sok följelentőt nem is valamiféle boszszúvágy, hanem szajrézási szándék vezérelt. Köztudott volt ugyanis, hogy a háborús bűnösökké nyilvánított személyek vagyonaát elkobozzák, s a följelentők számítottak a júdáspénzre, de az állam is vadászott a gazdagokra, mert a gyárak, birtokok és más nagy vagyonok elkobzás után az államéi lettek.

A december 6-ai számban egy kurta hírdetmény jelent meg. Arról szól, hogy az 1942-es razzia idején Csúrogról eltűnt az akkor 22 éves Grozdana Čipić hajadon, akit a szegedi Csillag börtönbe vittek. A hitelesség kedvéért idézzük eredetiben azt az egyszerű mondatot, amely miatt érdemes foglalkozni a hirdetménnyel. *„Otuda [Mármint a Csillag börtönből. - M.M.] je oslobođena od strane partizana.“* Magyarul: Onnan a partizánok szabadították ki. Bizony! Tito partizánjai Szegeden is jártak felszabadítási szándékkal. Tanúsítja egy nyilatkozatában az Új-szegeden élő Bozsóki Mátyás péterrévei születésű tanú, aki közölte e sorok írójával, hogy a szóban forgó időben, már a formálódó új magyar vezetés katonatisztjeként egy alkalommal Szegedről át akart menni Új-szegedre, de ebben szerb partizánok fegyverrel megakadályozták.

A területi igény kielégítésének ravasz szervezése

A határon túli délszlávokról, egyben Tito magyarországi és romániai területigényeiről szól a november 22-ei szám 4. oldalán az alábbi címen egy cikk:

„Románia és Magyarország határmenti szláv népei azt követelik, hogy csatolják őket Jugoszláviához”. Ezt olvashatjuk benne. „A romániai szerbek és magyarországi horvátok szinte naponta küldenek küldöttséget területünkre, melyek által követelik, hogy helységeiket, amelyekben ők is élnek, és környéküket, melyben szláv népek élnek, csatolják a demokratikus föderatív Jugoszláviához. Ez a mi népünk a gyűlésein és az értekezletein határozatokat hoz és üdvözlő sürgönyöket fogalmaz meg,

amelyeket marsalljuknak, Titónak címez, kérvén őt, szabadítsa meg az idegenség jármától, és egyesítse a hazában élő testvérekkel.

A határunk mentén a romániai szerb falvak kezdettől fogva szimpatizáltak népünknek a megszállók és a hazai árulók elleni népfelszabadító mozgalmával, segítették a bánsági partizánokat, akik gyakran voltak kénytelenek átmenni Romániába az ellenséges támadások elől, alakítottak maguk is Népfelszabadító Bizottságokat. Amint a dicső Vörös Hadsereg fõlszabadította ezeket a vidékeket, a Romániában élő szerbek küldöttséget menesztettek Fehértemplomra és Versecre, s ott kifejtették testvéreink kívánságát, hogy mostantól velünk együtt éljenek az új Jugoszláviában.

E szabadságvágyat nem lehetett leplezni a reakciós román hatalom elől, s a román rendõrség hatalmas terrorba kezdett népünk ellen. A szerb falvakat vesztegzár alá veszik, vadásznak a szerb férfi lakosságra, és katonának meg gyûjtõtáborba terelik õket, a népet fosztogatják. Mindez azonban nem törte meg testvéreinknek a szabadságért és a velünk való egyesülésért folyó küzdelmét. Minden szerb falu utcái tele vannak népfelszabadító harcunk jelszavaival, leggyakrabban ezzel: Éljen vezérünk, Tito marsall.

(...)

Annak legjobb bizonyítéka, hogy e vidék népe határozottan azt akarja, hogy egyesüljön velünk és az új Jugoszlávia keretei közé kerüljön, az a tény, hogy eddig kétezer romániai szerb önkéntes lépett be Népfelszabadító Hadseregünkbe.

Volt északi határunk túloldalán, az ún. bajai háromszög horvátjai szintén követelik, hogy vidékük kerüljön Jugoszláviához. A bajai horvátoknak igen sok képviselõje van Szabadkán, akik a népfelszabadító bizottságok és az egész vidék népe nevében követelik, hogy a bajai háromszög egyesüljön a hazában élõ testvéreivel. Ők is sok levelet küldtek Tito elvtársnak, amelyekben kiemelik, hogy õk is a jugoszláv Bácska részét képezik.

Alább közlünk egy ilyen levelet:

«TITO MARSALLNAK, A JNFSZH ÉS A PO⁹ fõparancsnokának
Marsall elvtárs.

A gyõzedelmes Vörös Hadsereg felszabadította Baját és környékét, amely eddig a magyar rabiga legsúlyosabb jármában szenvedett. Az egész bajai körzet, amelynek nagy a szláv többsége, arra kéri marsall

---

⁹JNFSZH és PO – Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereg és Partizán Osztagok.

elvtársat, tegyen meg mindent, ami hatalmában áll, hogy hallatsszék a bajai háromszögben élő népünk szava, és hogy ez az egész vidék, úgy mint régen is volt, egyesüljön a szabad, demokratikus föderatív Jugoszláviával.

Mi is része vagyunk a jugoszláv Bácskának, amelyet a Népfelszabadító Hadsereg és a Vörös Hadsereg egységei szabadítottak föl. A magyar nagybirtokosoknak az 1921-es esztendőben hamis adatok segítségével sikerült elszakítaniuk Jugoszláviától, és a magyar feudalizmus sötét rabságába vetniük ezeket a szláv vidékeket. Szilárdan hisszük, hogy ez nem fog többé megisméltódni.

Nem akarunk többé a hazánkon kívül élni. Szabad életet akarunk a szabad, demokratikus, föderatív és népi Jugoszláviában. Harcolni akarunk eddigi elnyomóink ellen, és mi is részt akarunk venni ebben a fasiszmus végső megsemmisítése elleni nagyszerű harcban.

Halál a fasiszmusra – szabadság a Népnek!

Baja és környéke Népfelszabadító Bizottsága nevében

Antun Karagić»“

Jó lenne tudni, milyen kapcsolatban állt ez a Karagić a már fentebb említett dr. Karagics Lajossal. Nem lehet kétséges ugyanis, hogy, mint azt a másikat, őt is Belgrádból irányították.

Az október 17-én Versecen kelt Tito-rendelet tehát katonai közigazgatás alá vetette a Bánságot, a Bácskát és Baranyát. Ivan Rukavina tábornok, a terület teljhatalmú parancsnoka, aki munkájáért kizárólag Titónak tartozott felelősséggel, felhatalmazása alapján katonai cenzúra bevezetését rendelte el, amiről a lap ugyanabban a számában tudósít, amelyben a határon túli délszláv népek fenti ügyéről. A területi követeléseket felvető cikk tehát a katonai cenzúra jóváhagyásával, vagyis a központi hatalom tudtával jelent meg.

Nem csupán a lap foglalkozott azzal az óhajjal, hogy a szomszédos Magyarországtól területeket kell szerezni. A december 28-ai szám első oldalán közölt tudósításából megtudni, hogy előző napon Újvidéken megkezdődött Vajdaság Antifasiszta Ifjúságának Első Kongresszusa. Đorđe Nikšić, a szervezet elnöke nyitotta meg, s többek között ezt mondta: „*A küldöttek összetétele maga is kifejezi egységünket, hiszen itt összegyűltek szerbek, horvátok és szlovákok, valamint antifasiszta magyarok.*” Majd egy küldöttről tudósít a lap. „*A bajai körzet küldötte közsöntője. Stipan Gojten, a bajai háromszögből való horvát beszédében hangsúlyozta a bajai háromszög szláv lakosságának a közös ország*

iránti szeretetét, mondván, hogy az ott élő nép egyesülni akar Jugoszláviával.”

Nem Titón múltott, hogy mindezek a követelései, területszerzési szándékai nem teljesültek.

Az esztendő vége felé tehát kezdtek már foglalkozni a vajdasági vezetők a területükön élő magyarokkal, s nyilván ezt is, akárcsak a fajgyűlöletről árulkodó korábbi cselekedeteiket, központi utasításra követték el. Már jóval a „felszabadítást” megelőzően személyesen Tito megfogalmazott egy felhívást, amelyet 1944. május elsejére tett közzé a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottsága *Jugoszlávia népeihez* címen. Szólnak az ország népeihez, munkásokhoz, parasztokhoz, vasutasokhoz, ifjúsághoz, de egyetlen szóval sem említik, hogy kisebbségek is élnek az országban. Megnevezik megszólítottként a szerbeket, horvátokat, szlovénokat, macedónokat, Crna Gora-iakat és a muzulmánokat, s megjegyzik, hogy a Jugoszláv Népfelszabadító Antifasiszta Tanács – a fentebb említett AVNOJ – olyan határozatokat hozott, „*amelyek Jugoszlávia minden népének szavatolják az egyenjogúságot és a zavartalan fejlődést a szabadságban.*” Majd egy árulkodó gondolatról lehet olvasni, hogyan erősödhet meg az új állam: „*Csak a népeinkkel benépesített összes területeket magában foglaló nagy és erős Jugoszlávia lesz mind-egyikünk szabadságának oltalmazója.*” Abban az időben ha a propagandára adó szláv szónokok kerülni akarták önmaguk népének a megnevezését, akkor használták az eredetiben a „*naši narodi*“, a mi népünk kifejezést. A kiáltvány végén megtalálható az akkori szokások szerint a jelmondatok sokasága: *Éljen május elseje! Halál a németekre és segítőkire!* stb., köztük ez: „*Éljen a szláv népek egysége a szlávok esküdt ellensége – a hitleri Németország – elleni küzdelemben.*”